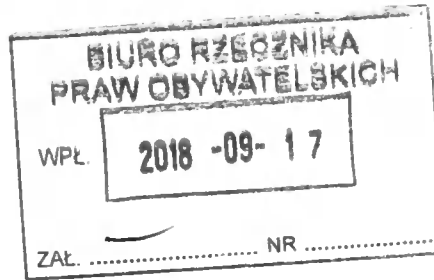

PREZES
Instytutu Pamięci Narodowej
Komisji Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu

dr Jarosław Szarek

WK-0600-52(2)/2018

Warszawa, dnia 12 września 2018 r.

Pan
dr Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich

Szanowny Panie Rzeczniku,

W odpowiedzi na pismo Pana Rzecznika z dnia 10 sierpnia 2018 r., znak VII.564.46.2018.KD, dotyczące pisma Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej z dnia 8 czerwca 2018 r. znak: BPR-016-107(6)/17 w sprawie kształtowania wizerunku medialnego IPN uprzejmie informuję:

Pismo Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej z dnia 8 czerwca 2018 r. skierowane do pracowników Instytutu ma na celu kształtowanie wizerunku medialnego IPN a nie potencjalne naruszenie przepisów prawa i wolności obywatelskich.

Pismo Prezesa w pierwszej części wskazuje kto jest uprawniony do wypowiedzi medialnych w imieniu Instytutu, w drugiej części natomiast przypomina o regulacjach art. 20 ustawy o IPN i § 5 ust. 4 regulaminu pracy obowiązującego w IPN traktujących o obowiązku zachowania tajemnicy oraz aktywności w mediach społecznościowych.

Wydaje się, że aby usystematyzować powyższą odpowiedź należy dokonać rozróżnienia dwóch przypadków: wypowiedziania się w imieniu Instytutu i wypowiedziania się w imieniu własnym.

W ocenie Prezesa IPN, o tym kto może formułować stanowiska i wypowiadać się w imieniu IPN decyduje Prezes IPN w ramach art. 9 ustawy o IPN wskazującego, że IPN kieruje Prezes IPN, co znajduje swoje odzwierciedlenie m.in. w zakresie obowiązków służbowych poszczególnych pracowników. Druga kwestia odnosi się do zagadnienia kto może wypowiadać się w imieniu własnym. Co do zasady w imieniu własnym wypowiadać może się każdy, jednakże każdy kto wypowiada się w imieniu własnym powinien brać pod uwagę obowiązujące przepisy prawa np. dotyczące dóbr osobistych innych osób (tak fizycznych jak i prawnych), regulacji statuujących tajemnice ustawowo chronione, przepisy

prawa pracy, oraz zasady współżycia społecznego – czego dotyczy druga część pisma Prezesa IPN z dn. 8 czerwca 2018 r. Innymi słowy, aby w pełni korzystać ze swoich wolności osoba taka musi działać w granicach dozwolonych prawem.

W tym miejscu należy zaznaczyć, że wskazanie w piśmie z dnia 8 czerwca 2018 r. - osób upoważnionych do kontaktu z mediami nie oznacza zakazu udzielania informacji przez pozostałych pracowników Instytutu, a w konsekwencji nie uchybia przepisom art. 11 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 26 stycznia 1984 r. Prawo prasowe. Z przepisów tych wynika bowiem, iż dziennikarz który zamierza uzyskać informację, powinien zwrócić się do kierownika jednostki lub pozostałych osób wymienionych w art. 11 ust. 2 prawa prasowego, którzy powinni udzielić informacji, bądź też do kierownika jednostki o umożliwienie nawiązania kontaktu z pracownikami oraz swobodne zbieranie wśród nich informacji i opinii.

Należy wskazać odnosząc się do przepisów prawa pracy i zasady swobody wypowiedzi, że pracownik, który udzielił prasie informacji, nie może być narażony na uszczerbek lub zarzut z tego powodu, pod warunkiem że działał w granicach prawem dozwolonych, na co również wyraźnie wskazuje Pan Rzecznik w swoim piśmie. Granice takie w odniesieniu do pracowników IPN wyznaczają przede wszystkim: ustawa o IPN, ustawa o pracownikach urzędów państwowych oraz przepisy prawa pracy, którym należy dać pierwszeństwo przed zasadą swobody wypowiedzi, co wynika z wyraźnego zastrzeżenia w art. 5 prawa prasowego. Pracownik nie może również naruszać prywatności i dobrego imienia innych osób, w tym dobrego imienia pracodawcy.

Kształtowanie wizerunku medialnego i wskazywanie stanowisk z którymi łączy się możliwość wypowiedzi medialnych w imieniu organu administracji publicznej jest zjawiskiem powszechnym w administracji. Istnieje w tym zakresie różnokierunkowa praktyka w postaci zarządzeń (decyzji) kierownika jednostki bądź pism okólnych.

W IPN pierwsze ujęcie w ramy zjawiska wystąpień publicznych pracowników IPN w mediach miało miejsce w 2006 r. w postaci pisma okólnego Prezesa IPN. Przyjęte wówczas rozwiązania obowiązywały do 2017 r. Rozwój mediów, w tym internetowych, a w szczególności tzw. „społecznościowych” spowodował konieczność zwrócenia uwagi pracowników na powszechnie obowiązujące regulacje prawne, które mogą odnosić się do ich wypowiedzi publicznych.

Należy wskazać, iż pracownicy Instytutu, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2142 ze zm.), są urzędnikami państwowymi. Zgodnie z art. 17 ust. 2 tej ustawy obowiązkiem urzędnika państwowego jest zarówno dochowywanie tajemnicy związanej z wykonywaniem obowiązków (pkt 5) jak również **godne zachowywanie się w pracy oraz poza nią (pkt 7)**. Z powyższej regulacji jasno wynika, że ustawodawca zdecydował, iż status urzędnika państwowego nie ogranicza się wyłącznie do świadczenia określonego rodzaju pracy na rzecz urzędu, lecz ma swoje przełożenie również na „godne zachowanie poza pracą”. Przechodząc na grunt ustawy o IPN, to należy wskazać na treść art. 20 ustawy o IPN, który stanowi, że pracownicy Instytutu Pamięci, także po ustaniu stosunku pracy, są obowiązani zachować w tajemnicy wiadomości związane z działalnością Instytutu Pamięci, powzięte w związku z zatrudnieniem w Instytucie Pamięci z wyjątkiem uzyskanych w toku badań naukowych. Kolejną regulacją na którą warto zwrócić uwagę jest art. 19 ust. 6 ustawy o IPN, który stanowi, że pracownik IPN nie może, bez zezwolenia Prezesa IPN, podejmować innego zajęcia zawodowego. W ocenie Prezesa IPN nie ulega wątpliwości, iż tego rodzaju regulacja

odnosi się do przepisu art. 17 ust. 2 pkt 7 ustawy o urzędnikach państwowych stanowiącego o godnym zachowaniu poza pracą w urzędzie państwowym, gdyż pewne zajęcia zawodowe mogą być sprzeczne z godnością urzędu, w tym przypadku IPN.

Także z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wynika, iż funkcjonariusze publiczni i pracownicy służby cywilnej poddani są specyficznemu nakazowi lojalności wobec zatrudniającego ich podmiotu publicznego. Tym samym są zobowiązani do powściągliwości podczas publicznego zabierania głosu. Jednocześnie organ ten zaznacza, że funkcjonariusz publiczny oraz pracownicy korpusu służby cywilnej zachowują prawo do swobody wypowiedzi, a krytyczne opinie mogą wyrażać w ramach zatrudniającego ich podmiotu, jak również mogą prezentować krytyczne poglądy w ramach wypowiedzi akademickiej np. wykładu lub publikacji naukowych. Należy wskazać, iż Europejski Trybunał Praw Człowieka, stoi na stanowisku, iż w przypadku funkcjonariuszy publicznych dopuszczalna jest ingerencja w swobodę wypowiedzi przy czym musi ona być proporcjonalna.

Dopełnieniem regulacji ustawowych w stosunku do pracowników IPN – poza wspomnianą ustawą o IPN i ustawą o pracownikach urzędów państwowych – jest również Kodeks pracy. Zgodnie z treścią art. 100 § 2 pkt 5 Kodeksu pracy, pracownik jest zobowiązany do przestrzegania tajemnicy określonej w odrębnych przepisach, za którą uważa się w szczególności tajemnicę państwową i służbową w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U z 2016 r. poz. 1167). Istotny jest również w omawianym kontekście obowiązek wynikający z przepisu art. 100 § 2 pkt 4 KP, zgodnie z którym pracownik jest zobowiązany do dbania o dobro zakładu pracy, chronienia jego mienia oraz zachowania w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę.

Należy też wskazać, iż zobowiązanie pracownika do przestrzegania tajemnicy ma charakter bezwarunkowy, co oznacza, że pracodawca nie musi podejmować żadnych szczególnych kroków w celu zabezpieczenia danych, których odtajnienie mogłoby narazić go na szkodę. Natomiast naruszenie przez pracownika przedmiotowych obowiązków, w zależności od okoliczności może zostać uznane za przyczynę uzasadniającą zastosowanie odpowiedzialności porządkowej, wypowiedzenie umowy o pracę lub rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia z winy pracownika.

Zgodnie z art. 100 § 2 pkt 6 Kodeksu pracy pracownik jest obowiązany przestrzegać w zakładzie pracy zasad współżycia społecznego.

Aby w pełni zrozumieć w jaki sposób przedmiotowe przepisy funkcjonują w praktyce w stosunkach pracy - w tym w odniesieniu do swobody wypowiedzi - warto przytoczyć przykładowe wyroki sądów odnoszące się do przedmiotowej problematyki.

W wyroku z dnia 28 sierpnia 2013 r. opbl. LEX nr 1448689 Sąd Najwyższy stanął na stanowisku, że „Pracownik ma prawo do dozwolonej, publicznej krytyki przełożonego (prawo do whistleblowingu, czyli ujawnienia nieprawidłowości w funkcjonowaniu jego zakładu pracy polegających na różnego rodzaju aktach nierzetelności, nieuczciwości z udziałem pracodawcy lub jego przedstawicieli), gdy nie prowadzi to do naruszenia jego obowiązków pracowniczych polegających w szczególności na dbaniu o dobro zakładu pracy i zachowaniu w tajemnicy informacji, których ujawnienie mogłoby narazić pracodawcę na szkodę

(obowiązek lojalności; nienaruszania interesów pracodawcy - art. 100 § 2 pkt 4 k.p.), a także na przestrzeganiu zakładowych zasad współżycia społecznego (art. 100 § 2 pkt 6 k.p.)”.

W wyroku z dnia 12 września 1978 r. sygn. I P 786/78, opbl. LEX nr 1732955 Sąd Okręgowy Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Łodzi wskazał, że „Pracownik zobowiązuje się sumiennie i starannie świadczyć pracę, zobowiązuje się również do przestrzegania określonych reguł obowiązujących w zakładzie pracy, w tym również do właściwego zachowania wobec kierownictwa zakładu pracy i pracowników, jako współtowarzyszy pracy. Z reguły więc sprzeczne z tym obowiązkiem jest wygłaszanie ocen niepochlebnych i dyskwalifikujących innych pracowników pod względem etycznym i zawodowym, kwestionowanie ich kwalifikacji, podważanie autorytetu i urażanie ich godności osobistej, zwłaszcza jeżeli ma charakter ciągły”.

Należy również wskazać, że zgodnie z ugruntowanym poglądem judykatury, ujawnienie przez pracownika informacji, które był on obowiązany zachować w poufności, stanowi naruszenie podstawowych obowiązków pracowniczych uzasadniające jego odpowiedzialność dyscyplinarną (wyr. SN z 5.3.2007 r., I PK 228/06, OSNAPiUS 2008, Nr 7–8, poz. 100).

Wbrew obawom Rzecznika Praw Obywatelskich, że pismo Prezesa IPN z dn. 8 czerwca 2018 r. może ograniczać zagwarantowaną każdemu swobodę wypowiedzi, wolności wyrażania swoich poglądów oraz pozyskiwania i rozpowszechniania informacji, a także udzielania informacji prasie – co według wskazań Rzecznika zostało zagwarantowane w art. 54 ust. 1 Konstytucji RP. art. 10 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności oraz art. 5 ustawy prawo prasowe- tego rodzaju niebezpieczeństwo, w ocenie Prezesa IPN nie zachodzi.

Przedmiotowe pismo w zakresie drugiej jego części miało na celu poinformowanie pracowników o regulacjach dotyczących obowiązku zachowania w tajemnicy informacji uzyskanych w trakcie zatrudnienia w IPN, a także o obowiązkach określonych w art. 100 pkt 4,5 i 6 Kodeksu pracy powielonych w regulaminie pracy obowiązującym w IPN. Nie ulega wątpliwości, iż każdy może korzystać z przysługujących wolności i praw, jednakże odbywa się to w ramach obowiązującego porządku prawnego, który określa również dozwolone granice korzystania z wolności i praw determinowane obowiązującymi przepisami.

Ustalenie zasad dotyczących wystąpień publicznych, stało się w ocenie Prezesa IPN niezbędne, ponieważ niektóre wpisy pracowników w mediach społecznościowych wymagały reakcji Instytutu jako pracodawcy. Zmiana regulacji dotyczących wypowiedzi publicznych związana z ogromną popularnością mediów społecznościowych miała także na celu zwrócenie uwagi pracowników na obowiązek przestrzegania zasad kultury wypowiedzi publicznych oraz współżycia społecznego, który obejmuje również powstrzymywanie się także poza miejscem pracy i czasem pracy od takich zachowań, które wywołują lub potęgują wzajemnie negatywny stosunek współpracowników oraz konflikty w środowisku pracy.

Przedmiotowe pismo w zakresie konsekwencji prawnych wynikających z niedotrzymania obowiązków pracowniczych, co chcę podkreślić z całą mocą, nie miało na celu zastraszenia pracowników, ograniczenia ich praw kontaktowania się z mediami, gdyż tego nie kwestionuję, lecz wyłącznie były przypomnieniem o obowiązujących regulacjach prawa pracy związanych m.in. z obowiązkami wynikającymi z kodeksu pracy związanymi z przestrzeganiem tajemnicy przewidzianej w ustawie o IPN oraz konsekwencjach naruszenia tego obowiązku, a także miały skłonić pracowników do powstrzymywania się od

bezrefleksyjnych wpisów w mediach społecznościowych, które godziłyby w godność i zaufanie niezbędne do wykonywania zadań pracownika urzędu państwowego lub mogłyby naruszać zasady współżycia społecznego w Instytucie.

Z wyemmi Szarek

PREZES
Instytutu Pamięci Narodowej
Jarosław Szarek
dr Jarosław Szarek

Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni
przeciwko Narodowi Polskiemu
02-675 Warszawa, ul. Wołoska 7

WK-0600-52(2)/2018

45383

PRIORITAIRE
PRIORYTET

POLECONY

plewy!
prizwazaniem
odbioru 2P!
A POTWIERDZENIEM
ODBIORU

(00)459007734288298888

(00)459007734288298888

0
VII
SPZ

R

2

OPŁATA POBRANA
TAXE PERÇUE - POLOGNE
Umowa z Poczta Polska S.A.
ID nr 337402718

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH

WPL. 2018-09-17

ZAK. .... NR .....

Sr.P.

DR ADAM BODNAR

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

AL. SOLIDARNOŚCI 77

00-090 WARSZAWA